

En entomologs besøg i København i 1823

af S. L. TUXEN

Det entomologiske system blev skabt i det 18. århundrede af Linné og Fabricius, men for den læge samler dengang (som nu) var insekter stort set sommerfugle og biller. Det var derfor lidt af en bedrift, at en fattig skolelærer og organist i Tyskland, J. W. Meigen, tog sig på at finde ud af dipterernes system. Meigens navn er jo nu kendt af alle entomologer, dels på grund af hans uomtvistelige indsats indenfor kendskabet til de tovingede insekter, – dipterologiens fader – dels på grund af den syndige forvirring, nogle rabiate nomenklaturfolk har skabt ud af en lille forstudie til hans hovedværk. Men Meigen selv er nok værd at lære lidt nærmere at kende, hvad en selvbiografi, han har skrevet i sin alders 80. år, viser.

Dette manuskript havde en sælsom skæbne. Originalmanuskriptet ejedes før første verdenskrig af en sønnesøn af Meigen, som sendte det til trykning i »Zoologische Annalen« i Königsberg, hvor en Dr. Paul Speiser skrev det af. Tidsskriftet gik ind i 1919, og manuskriptet blev returneret; men afskriften beholdt Dr. Speiser, og den blev mærkelig nok reddet, skønt hans bibliotek og samling gik til under anden verdenskrig. I 1944 sendte han den til Dr. Sachtleben, Deutsches Entomologisches Institut, men først nu har redaktøren af instituttets tidsskrift »Beiträge zur Entomologie«, Dr. Günther Morge, fundet mulighed for at publicere den. Dette er sket i et særhæfte 1974 til bind 24, helliget Stift Admont i Østrig i anledning af dettes 900-års jubilæum. Motiveringen er den lidt skrøbelige, at den store dipterolog P. Gabriel Strobl som 20-årig blev novice i Stift Admont og helligede resten af sit liv til oparbejdelsen af et naturhistorisk museum i dette kloster, hvor hans berømte dipter-samling nu opbevares, for tiden med Dr. Morge som intendent. Hans store forgænger kan da hædres ved samme lejlighed.

Under trykningen af selvbiografien opdagedes i Pariser-Museet, der købte Meigens samling i 1839, da han ikke mere kunne arbejde med den og levede kummerligt, 305 farvelagte tavler af dipterer, stukket af ham selv og solgt ved samme lejlighed, men siden gået i glemmebogen. Af disse er 16 aftrykt i det omtalte hæfte, og resten vil senere blive publiceret. Man må sige, at Dr. Morge med denne publikation har sat dipterologiens grundlægger et værdigt minde.

En entomologs besøg i København

Når dette omtales her, er det fordi der for os danske er den særlige interesse ved Meigens selvbiografi, at han deri omtaler et besøg i Kiel, København og Lund i 1823; og med Dr. Morges tilladelse skal jeg bringe en oversættelse af beretningen om dette besøg. Men først et par ord om Meigen selv og om de mennesker, han besøgte.

Johan Wilhelm Meigen var født 1764 som femte barn af en bonde og handelsmand, for hvem alting gik skævt. Hans skolegang var uregelmæssig, fra det 10. år holdt han op at gå i skole, men hans videbegærlighed var enorm. Den reformerte organist i Solingen, hvor han boede, tog sig af ham og lærte ham kalligrafi, fransk og orgelspil, det var hele ballasten. Med 22 år blev han selv organist og fransklærer i Solingen, efter allerede som 16-årig at have åbnet »en temmelig godt besøgt skole i fransk« og været huslærer i Aachen fra sit 20.-22. år. I 1793 blev han lærer i Burtscheid nær Aachen; at han var reformert (han kalder det ofte protestant), gjorde det vel både lettere og sværere for ham at finde arbejde i et land, hvor denne religion var tålt, men ikke tilladt. Gudstjenesten måtte holdes i en nederlandsk by, Vaals, en time derfra, undervisning måtte kun finde sted i privathuse, tre timer om morgenen og tre om eftermiddagen, og kun to familiers børn måtte undervises samtidig. Begravelser skulle finde sted om morgenen kl. 6 for ikke at vække opsigt. 1796 blev han lærer i fransk, tegning, klaverspil m. m. i Stolberg, og der tilbragte han resten af sit liv. Krigshandlingerne greb ind; Napoleon så han 1804, da denne besøgte en synålefabrik (!) i Burtscheid, og den berømte zoolog og statsmand Lacépède, der besøgte Aachen og Stolberg 1801, underholdt sig med ham om entomologi under festmiddagen og inviterede ham med på Baudins ekspedition til Australien, hvad han dog afslog. En plan, omkring 1790, om en flerårig rejse til Ceylon, der da var hollandsk, måtte han opgive på grund af moderens modstand, så sit hele 82-årige liv tilbragte han i et område så stort som Lolland, bortset fra den mindeværdige rejse til Danmark og Sverige.

Interessen for dipterer kom i 1788, en dag han opdagede, at man kunne sammenstille arter med ensartet ribbenet i vingerne, »til min forbauselse bemærkede jeg harmoni«. At Jurine og Harris allerede havde set dette, vidste han ikke, skriver han; men Moses Harris (1731-85) brugte det blot hos sommerfugle, og Louis Jurine (1751-1819) publicerede først sit også på dipterer anvendte system i 1807, så Meigen kan godt tage æren af den opdagelse, han gjorde 1788. Han skaffede sig derefter Fabricius' *Species Insectorum* (1781) såvelsom senere hans *Entomologia systematica* (1792-94) og kunne så meget latin, at han »nødtørftigt« kunde forstå dem.

For vor store landsmand havde han ikke megen respekt. Han opsøgte

J. W. Meigen – *1764 † 1845

Fabricius i Aachen, da denne »efter sin sædvane« var på hjemrejse fra Paris 1804, og nogle dage senere besøgte Fabricius ham i Stolberg. »Fabricius var forøvrigt en jævn og ligefrem mand, som dog sikkert ikke har gjort videnskaben nogen stor tjeneste ved sit på munddelene opstillede insektsystem. Hans metode fortjener den skarpe kritik, der senere blev den til del, selv fra tilhængerne, om han end søgte at redde den i Illigers Magazin«. »Da jeg senere selv undersøgte de tovingedes munddele, viste sig de utallige fejltagelser i Fabricius' værker, så at man er fristet til at tro, han må have

gjort sine iagttagelser med stor overfladiskhed (mit vieler Flüchtigkeit). Dog, den rigtige iagttagelse af så små og sarte dele er også en kunst, der må læres gennem vedholdende øvelse«. Man ser den selvlærdes trang til selvhævdelse. »Naturen ledede mine skridt og var også min bedste rådgiver. Jeg opsøgte slægtskaraktererne der, hvor naturen efter mit skøn (Einsicht) havde lagt dem, uden at binde mig ensidigt til en enkelt legemsdel; systemet skulle være eklektisk. Og endnu er jeg af den mening, at man kun på den måde vil nå til at bringe insekterne i et system, der er almindelig brugbart, da jeg anser det for umuligt for den menneskelige hjerne at opstille et såkaldt naturligt system«. Ret havde han, for så vidt som det, set med nutids øjne, var en svaghed hos Fabricius, under indflydelse af Linné, at han så stærkt betonede vigtigheden af at bruge en enkelt karakter til systemets opbygning; men det var en principsag, og uden denne stædighed var det grundlag aldrig blevet lagt, som også Meigen byggede videre på.

I 1800 havde Meigen sit system parat og sendte det til Herbst i Berlin, der lod Helweg, von Hoffmannsegg og Illiger bedømme det. Illiger skrev, at værket fandt hans fulde bifald, blot var han utilfreds med slægtsnavnene, »som jeg tildels havde valgt ud af mytologien«; i stedet ønskede han beskrivende græske navne. Men Meigen kunne ikke græsk; dog »at lære græsk var vel heller ikke noget hekseri, altså frisk til værket!« Snart havde han lært så meget, at han kunne lave nye navne til Illiger. I 1803 kom så hans »Versuch einer neuen Gattungseinteilung der europäischen zweiflügeligen Insecten« i Illigers Magazin og i 1804 1. bind af hans værk om de europæiske dipterer. Hvordan hans oprindelige udkast er kommet i trykken, skriver Meigen ikke noget om, men trykt blev det 1800 i Paris og på fransk; og man forstår nu, at hele misèren med »Meigen-problemet« i virkeligheden skyldes Illiger – og så den rabiante nomenklaturmand. Ingen kunne jo dengang tænke sig, at man ville opstille regler om, at »bordet fanger«.

I 1815 forespurgte Wiedemann (1770-1840), der var læge og professor i fødselslære i Kiel siden 1805 og var en ivrig og begavet entomolog, om der aldrig kom en fortsættelse af dette første bind. Meigen var ivrig nok, men der var ingen penge. Wiedemann fik så kongerne af Preussen, Danmark og Württemberg, kejseren af Østrig og arveprinsen af Braunschweig til at støtte; Frederik VI f.eks. gav 20 Friedrichsd'orer. (Man kan tænke sig en lignende situation nu om dage!). Wiedemann skaffede også materiale til Meigen fra Wienermuseet, Berlinermuseet etc., europæisk og ikke-europæisk. Resultatet blev Meigens 7-bindsværk om de europæiske (1818-38) og Wiedemanns 2-bindsværk om de ikke europæiske dipterer. Frederik VI subscriberede på 20 eksemplarer.

I 1822 foreslog Wiedemann så Meigen, at han skulle komme til Kiel for at se Fabricius' samling, »fordi man ikke vel kunne forlade sig på hans beskrivelser, da disse ofte er alt for flygtigt gjort og ufuldstændige, til at man med sikkerhed kan slutte sig til, hvilken art det drejer sig om«. Wiedemann ville sørge for udgifternes dækning, og altså begav Meigen sig den 23. juni 1823 på vej – til fods. Dog senere med postdiligencen (som han indhentedede til fods, engang den var kørt fra ham!). I Hamburg var han gæst hos dipterologen von Winthem, søn af en velhavende Hamburgerkøbmand; von Winthem var nært beslægtet med Klopstock, i hvis havehus Meigen blev modtaget, og hvis snustobaksdåse – med endnu en stor portion snustobak, hvoraf Klopstock selv havde taget – blev ham skænket til afsked. von Winthems samling blev ved den lejlighed gennemarbejdet af Meigen, der også senere fik dyr sendt derfra til undersøgelse af ham og Wiedemann; den er nu i Wienermuseet.

I Kiel studerede Meigen og Wiedemann før og navnlig efter Københavnsrejsen Fabricius' samling. Da Zoologisk Museum i København i 1950-51 af hensyn til Fru Zimsens store arbejde over Fabricius' typer fik hans samling til låns fra Kiel – fra 1958 som kontraktmæssigt »evigt lån« (Dauerleihgabe) – undrede Fru Zimsen sig over, at diptersamlingen var i så meget dårligere stand end den øvrige samling. Vi gav dengang Wiedemann skylden; men det viser sig nu, at han må dele den med Meigen. Selvbiografien lader os ane, at Meigen med sin despekt for Fabricius har forbundet en manglende respekt for en samling, der nu betragtes som en af den systematiske entomologis grundpiller – ganske vist af samme årsag, som fik Meigen til at ville studere den, nemlig for at efterprøve beskrivelserne, men nu med betydelig større ærbødighed. Meigens selvsikkerhed er grunden til, at mange Fabriciske dipterarter nu ikke lader sig klare.

I København var »entomologen« i 1823 Bernt Wilhelm Westermann. Han var født 1781, rejste som skibsdreng til Østen og tjente på 15 år en formue, han kunne leve af resten af livet. Han grundlagde sin insektsamling i Ostindien og Kap det gode Håb, og var allerede en berømt samler i 1823. Han arbejdede med den Sehested-Tønder Lundske samling på det Kongelige Museum, men drev samtidig en forretning som skibsreder og grosserer; bl. a. var han ejer af sukkerraffinaderiet Phoenix i Slotsholmsgade. Han var gift med en hollandsk dame fra Batavia på Java.

Om de øvrige hos Meigen nævnte personer kan oplyses følgende:

Johs. Colsmann (1771-1830) var kirurg, i 1823 overkirurg ved Frederiks Hospital og havde en betydelig samling af sibiriske og tropiske biller.

J. W. Hornemann (1770-1841) var botaniker, professor ved universitetet

og Vahls efterfølger som udgiver af den berømte »Flora Danica«. Han boede i den botaniske have ved Nyhavn (Charlottenborg) og samlede der tidens åndelige elite.

Johs. Reinhardt (1776-1845) var professor i zoologi og bestyrer af Det kongelige naturhistoriske Museum, som han 1821 flyttede fra Efterslægtsselskabets gård i Østergade til Stormgade 10, hvor han havde sin embedsbolig.

H. C. F. Schumacher (1757-1830) var læge og professor i anatomi i 1823, men mest betydningsfuld som botaniker; han havde da udgivet værker om danske svampe og arbejdede på en guineisk flora.

Sverige var på den tid og senere dipterologiens højborg. C. F. Fallén (1764-1830) var i 1823 professor i »naturalhistorie« ved Lunds Universitet og havde siden 1809 skrevet om svenske dipterer, samlet i »Diptera Sveciae« 1814-26, men desuden om andre insekter, vigtigst hans »Monographia Cimicum Sveciae« 1807.

J. W. Zetterstedt (1785-1874) blev professor i »Naturalhistorie« i Lund 1822. Han havde i 1823 kun udgivet »Orthoptera Sueciae« (1821) og en beskrivelse af sine Laplandsrejser (1822); men senere grundlagde han den skandinaviske dipterologi med sin »Diptera Scandinaviae« i 14 bd., 1842-60.

»Hr. Bager« er antagelig Lorentz Isac Bager (1785-1857), der var købmand i Malmö og spillede en ledende rolle i Malmös kommunale liv; hans største indsats var bygningen af Malmös havn.

– »Caledonia« var Danmarks første dampskib, der gik som postdamper mellem København og Kiel siden 1819.

Timer (»Stunden«) var et tysk mål for vejlængder, lig ca. 5 km.

Den 10. juli 1823 afsejler altså Wiedemann og Meigen mod København. Jeg citerer fra selvbiografien uden at markere overspringelserne.

»Kl. 4 var alle ombord på »Caledonia«, og skibet sejlede i godt vejr ud imod munden af bugten. Foruden dampmaskine fører skibet også en mast og sejl, der bliver brugt, når vejret er godt, som det nu var tilfældet. Der var omkring 50 rejsende ombord. Endnu før kl. 5 havde vi allerede Kielerbugten i ryggen og sejlede nu på Østersøen. Turen går mod nordøst til øerne Lolland og Langeland og imellem begge, Langeland tilvenstre og Lolland tilhøjre; så mod øst mellem øerne Lolland, Falster og Møn tilhøjre og Sjælland tilvenstre. Ofte kom vi Sjælland så nær, at vi kun var et stenkast derfra. Fra tid til anden holdt dampskibet stille og satte passagerer af og tog nye på. Da vi havde Møn bag os, kom vi igen ud på det åbne hav, og nu blev der flere og flere skibe; eengang talte jeg 36, der sejlede i alle retninger omkring os. Et imponerende syn for en indlandsbeboer. Mærk-

værdigt var også synet af kålsommerfugle (*Pontia brassicæ*), der fløj omkring skibet, selvom vi var en hel time fjernet fra landet, som de vel aldrig atter har nået.

Såsnart vi havde forladt Kielerbugten begyndte vinden at blæse stærkere; sejlene blev spændt ud, og nu gik det i flyvende fart. Samtidig begyndte skibet at gynge gevaldigt, bølgerne blev stadig større og var, omend ikke bjerge, så dog 6-8 fod høje, thi det var ingen storm, kun en stærk vind, der drev sit spil med os. En bror til hr. Westermann i København var en af de første, der måtte søge til køjs, skønt han flere gange havde gjort rejsen til Ostindien og vel ofte måtte have oplevet værre vejr. Min rejsefælle havde sin moro af denne søsyge, og når en dame blev båret til kahytten, sagde han: »nu bliver igen en transporteret til Orkus [underverdenen]«, men spørgen fik en ende; kl. 8 stolprede han, for gå kunne kun kaptajnen og matroserne, mod kahytstrappen. Jeg troede, han som læge ville give de søsyge et godt råd, men han viste sig ikke mere. Kl. 9 stolprede også jeg mod kahytten.

Ved midnatstid kom en matros i kahytten og sagde, at vi nu kunne berolige os, skibet var nu mellem øerne, og vinden kunne ikke virke så heftigt som på åben sø. Kl. halv fire stod vi op, fik rent vand (ikke havvand) til at vaske os i, drak kaffe, røg cigarer, og spiste frokost kl. 11 med hr. Westermann. Vejret klarede op, og en baldakin blev spændt ud, under hvilken vi kl. 3 spiste til middag ved to lange borde. Retterne var: suppe, grøntsager, oksekød, steg og havfisk samt øl; vin måtte betales extra. Derefter kaffe. Snart så vi København, sejlede forbi batteriet Prøvesten, som ligger midt i vandet på en ø, og derpå imellem batterierne Trekrøner og Lynetten. Det førstnævnte er stort og skal være meget stærkt. Kort efter holdt dampskibet stille ud for København, og vi sejlede med en jolle ind til bredden, hvor en talløs mængde begloede os.

Vi blev straks budt velkommen af en meget venlig mand; det var hr. Westermann, en ven af Wiedemann og ejer af et stort sukkerraffinaderi. Efter at vore pas var kontrolleret og kufferten undersøgt gik vi med hr. Westermann til hans bolig, som lå temmelig langt borte i Rådhusstræde. Wiedemann blev indkvarteret hos ham; jeg fik i hans sukkerraffinaderi Phoenix et lyst, smukt værelse, hvis forside vendte ud mod en stor gårdsplads, bagsiden derimod mod den kanal, som adskiller København fra forstaden Christianshavn og er temmelig bred og dyb, så at tremastere kunne sejle tæt forbi mit vindue. Ikke langt fra mit værelse var børnsbygningen med det såkaldte dragespir.

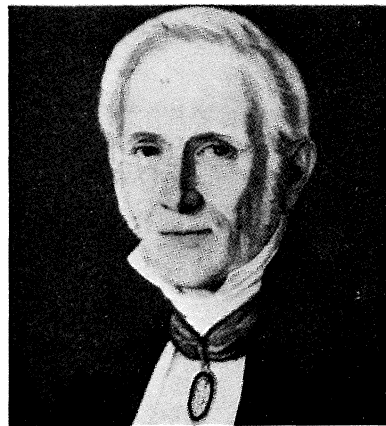
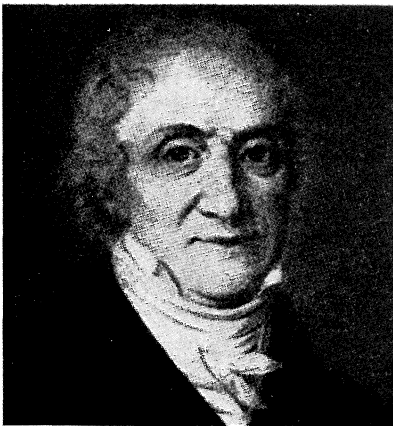
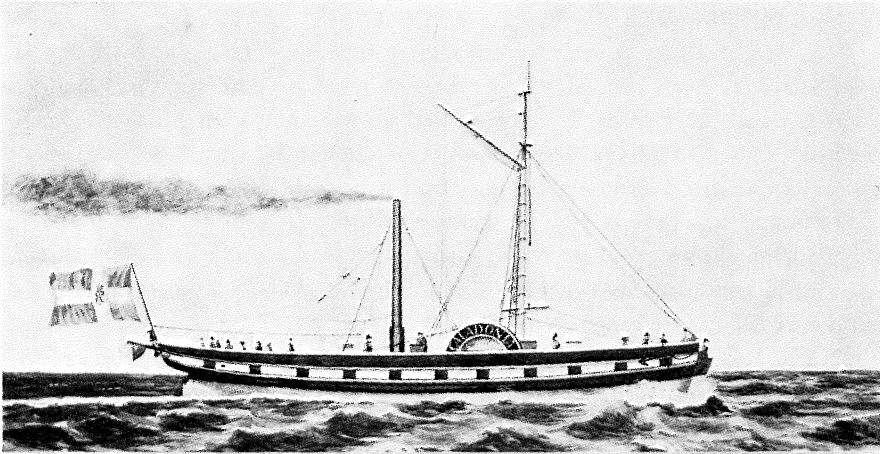
Jeg stod op om morgenen kl. 4; kl. 6 bragte direktørens søster mig kaffe,

En entomologs besøg i København

begge er tyske, fra Bremen. Ved 9-tiden gik jeg til Westermanns hus som ligger et kvarters gang fra Phoenix; vejen går forbi det kongelige slot [Christiansborg, som da var under genopbygning af C. F. Hansen efter branden 1794; de kongelige boede på Amalienborg]. Wiedemann og jeg gik så til det kgl. Museum til prof. Reinhardt. Her blev nu diptererne undersøgt; hvad der skulle beskrives og afbildes, tog jeg i en æske med til mit kvarter. Sædvanligvis forlod vi først museet ved middagstid og gik til frokost hos hr. Westermann; så arbejdede jeg igen til kl. 4, da der blev spist middag. Til middag blev der serveret herlig blomkål, velsmagende havfisk og en mængde jordbær. Som krydderi fik vi også spansk peber, hvis bidende smag ikke tiltalte min tyske gane. Bordeauxvin er en almindelig borddrik. Efter middag drikker man kaffe, og i godt vejr går man en tur. Om aftenen får man te med smørrebrød. Da mit ophold i København faldt i årets lange dage, gik solen i en højde af 56° n.br. først ned ved 9-tiden og stod derfor ved midnat kun $10-11^{\circ}$ under horisonten; det var da så lyst som hos os om sommeren ved 9-tiden, og man kunne ret godt læse i det fri.

Med den store vrimmel af mennesker og køretøjer på gaderne dag og nat hører man bestandig larm af heste og vogne. Gaderne er for det meste brede, husene smukt byggede. Om vinteren oplyses gaderne af lamper, som befinder sig i glaskupler på høje pæle. De fleste borgerhuse har butikker i stueetagen. Det almindelige folk taler ganske vist dansk; men i selskaber af dannede folk bliver der alle vegne talt tysk; også på gæstgiverier og i butikker kan man forlange alt på tysk og bliver altid forstået. Vi var en dag til middag hos prof. Schumacher, hvor et talrigt selskab af honoratiories var forsamlet. Ved bordet talte man tysk, kun damerne talte undertiden indbyrdes noget dansk, og man troede virkelig at være i en tysk by. Tiltalen hr. bruges ikke her, man kalder blot enhver ved sit navn, en skik der tiltalte mig meget. Det er også her – som i Kiel og Hamburg – skik, når man rejser sig fra bordet, at man giver hver af gæsterne hånden og trykker den hjerteligt. Hos Westermann blev der sædvanligvis talt tysk ved bordet, dog undertiden også engelsk og hollandsk. En malaj vartede op. Hr. Westermann, der tidligere har været 15 år i handelsforretninger i Bengalen og på Java og derefter har opholdt sig et år i Kapstaden, havde i fritiden overalt

På næste side er afbildet »Caledonia« (efter tegning på Søfartsmuseet, Kronborg) omgivet af B. W. Westermann (øverst t.v.), Lorentz Isac Bager (t.h.), C. F. Fallén (nederst t.v.) og J. W. Zetterstedt (t.h.). Stikket af Westermann findes på det Kgl. Bibl., de svenske portrætter er taget fra »Svenska Män och Kvinnor«. For dem alle undtagen Zetterstedt gælder det, at billedet er fra tiden for Meigens besøg.

helliget sig entomologien. Hans samling er, hvad skønhed og fuldstændighed angår, vist virkelig enestående i sin slags. Intet eksemplar bliver indlemmet, som har blot den mindste skavank. En mængde sommerfugle er klækket fra larver og er virkelig pragtfulde. Blandt andre fra Indien medbragte mærkværdigheder viste han mig også en dolk, der var forgiftet med saften af Bohung-Upa [Upastræet fra Java]. Han glædede mig med en samling bengalske, javanske og kapske insekter. Også professor Colsmann har en meget smuk samling især exotiske biller; hos ham så jeg et eksemplar af Hübners sommerfugleværk. Prof. Hornemann, som vi besøgte, viste mig fortsættelsen af Flora Danica, som han besørger. Stik og illumination er lige skønne, men værket er også meget dyrt. Han viste mig også nogle ægte kinesiske afbildninger af planter, hvis nøjagtighed og farveskønhed undrede mig ikke lidet, da jeg hidtil havde haft en meget ringe mening om kinesisk malerkunst.

Den 13. juli kørte vi om eftermiddagen med hr. Westermann til den såkaldte Dyrehave, en skov, der ligger 2 timer nord for København. Vejen går langs bredden af Sundet. Vi steg ud ved en kro og gik til fods et kvarters tid ind i skoven. Her var flere tusind mennesker forsamlet, som morede sig på mange måder. I en mængde telte kunne man få forfriskninger. Der var heller ingen mangel på gøglere, taskenspillere, gyngeheste og karruseller. På et stillads foran et træskur stod en laplænder, der lod sig bese for penge. Efter at vi havde drevet omkring i denne menneskemasse omtrent en time, vendte vi tilbage til kroen, hvor vi drak te i en have ved bredden af havet. Herfra så man flere skibe sejle på havet; også øen Hven, hvor den berømte Tycho Brahe gjorde sine astronomiske iagttagelser, sås mod nordøst i nogen afstand; hans observatorium (Uranienborg) findes ikke mere. Ved 8-tiden vendte vi tilbage over Charlottenlund, et andet forlystelsessted, hvor der ligeledes var en sværm af mennesker forsamlet, som alle var lystige og i godt humør. Her var der også flere trupper af musikanter. Flere hundrede stolevogne [med agestol, landauere eller kapervogne?] holdt i lange rækker på begge sider af landevejen, og stadig strømmede der tilskuere til fra København, til fods, til hest og tilvogns, da vi ved 10-tiden vendte tilbage til byen.

En anden eftermiddag gjorde vi en tur til fods ud til det nærliggende kongelige slot Frederiksberg, som ligger henrivende på en bakke, omgivet af haver og lystparker. Derfra har man en prægtig udsigt over København. Vi besøgte også øen Amager, som ved en bro hænger sammen med Sjælland. Den er, såvidt jeg har set den, fortræffelig opdyrket og stærkt befolket. Den er som bekendt Københavns køkkenhave. På hjemvejen så jeg

boligerne for den kongelige flådes matroser [Nyboder]. De danner flere egne gader, som løber ganske lige og parallelt. Husene er lave, men pæne, alle ens og sammenhængende langs hele gaden. Hvert hus har også en lille have bagved.

Den 19. juli sejlede hr. Wiedemann og jeg ved middagstid over Sundet til Malmö i en robåd. Afstanden er $4\frac{1}{2}$ svenske mil eller godt 9 timer. Turen går nord om øen Saltholm, som ligger omtrent midt i Sundet. Overfarten gik godt, og kl. 5 steg vi i land i Malmö. Efter at vore pas var viseret og vores bagage undersøgt i toldhuset – hvor man talte tysk – gik vi straks til hr. Bager, til hvem vi havde en anbefalingskrivelse. Også hr. Bager talte tysk og tilbød straks at hjælpe os til vores videre rejse til universitetsbyen Lund, som ligger kun fem timer derfra. Han sendte bud efter en vogn og beværtede os imens i sit smukke havehus. I Sverige, hvor man ikke rejser så meget som i andre mere kultiverede lande, er der derfor også en ganske anden postforvaltning. For hver ankommende rejsende bliver hestene først bestilt, og postvognene er som i Danmark ganske åbne stolevogne. Hr. Bager ville gerne skaffe os en anden vogn; men da det ikke var muligt, tilbød han os meget elskværdigt sin egen vogn. Vi tog med tak mod tilbudet på betingelse af, at vi måtte betale ham postpengene, og så kørte vi da kl. 8 om aftenen til Lund, hvor vi allerede ankom kl. 11 og steg af ved stedets bedste gæstgivergård. Kusken vendte straks tilbage til Malmö. Landevejen var meget godt vedligeholdt og på begge sider beplantet med pil og poppel og birk. I Malmö kunne vi, som sagt, endnu klare os med tysk; her på kroen i Lund var vi helt i Sverige. Værten forstod os ikke og vi lige så lidt ham. Vi havde ikke lyst til at spise noget, men drak blot et glas øl og gik så i seng. Næste morgen drak vi en tålelig kop kaffe, lod så vores ankomst melde hos professorerne Fallén og Zetterstedt og begav os også straks på vej til dem, men Zetterstedt kom os allerede i møde for at hente os. Fallén var på sit landsted og ventedes først tilbage om aftenen. Grunden var, at vi var rejst en dag tidligere fra København, end vi havde planlagt, fordi Madame Westermann hvert øjeblik ventede sin nedkomst. Fallén og Zetterstedt bebor sammen et stort to-etagers hus. Vi måtte flytte ind til dem med pik og pak.

Ved 5-tiden om eftermiddagen kom Fallén tilbage fra sit landsted Espe-röd, som ligger 18 timer fra Lund nær ved havet. Da han så os, løb han imod os, omfavnede og kyssede os og var næsten ude af sig selv af glæde. Han var en temmelig korpulent mand på cirka 65, meget munter og op-rømt. Fallén talte tysk, men jeg vidste fra hans breve, at han også forstod fransk. Da jeg derfor sagde til ham, at jeg ligeledes talte fransk, så foretrak

han dette sprog. Zetterstedt talte ligeledes nødtørftigt fransk, så at vi i hvert fald kunne forstå hinanden, men med Wiedemann talte han latin. Vores samtale ved bordet blev derfor ført på 4 sprog, da de to professorer indbyrdes mest talte svensk. Det så ud til, at Fallén anså det for sundt at spise meget brød til maden, for han mindede mig ofte om det. Lund er ikke stor, men smukt bebygget. Husene er næsten alle hvide, mest en-etages, med små vinduer og adskilt fra hinanden, hvad der giver byen et landligt udseende. Den botaniske have ligger over for de to professorers hus, er stor, godt forsynet og har flere drivhuse. I haven er der en stor akademisk bygning, som indeholder auditorier, bibliotek, naturaliekabinet, mange fysiske apparater og også et lille observatorium. Naturaliekabinettet var indholdsrigt, og jeg så her som nordiske produkter isbjørnen (et skrækeligt dyr), jærv, zobel, rensdyr, også mange vandfugle. Om aftenen gik vi ture, gik også engang rundt om hele byen. I den botaniske have fangede jeg adskillige tovingede, deriblandt også nogle sjældne; adskillige andre forærede prof. Fallén mig. Jeg benyttede det korte ophold her på stedet til at undersøge Falléns og Zetterstedts samlinger, som var meget rige. Fallén har lidt efter lidt beskrevet de svenske arter. Zetterstedt, som har berejst Lapland, har siden udgivet sin *Insecta lapponica*; dette land er ingenlunde så fattigt på naturgenstande, som man skulle tro efter dets nordlige beliggenhed. Vi befandt os forøvrigt udmærket hos vore svenske venner. Fallén ville, at vi skulle tage med ham ud på hans landsted Esperöd, hvor hans familie befandt sig, hvad vi imidlertid måtte afslå, dels fordi tiden var for kort, dels fordi formålet med min rejse ikke tillod mig at foretage rene for nøjelsesture.

Den 22. juli gik vi ved 1-tiden i den botaniske have, men heden var uudholdelig, og vi måtte snart forlade den igen. Da vi var en søndag i Sverige, var det mig påfaldende, at jeg så enhver arbejde som på en hverdag. Dette er almindeligt i Sverige som også i Danmark. Dog bliver der afholdt gudstjeneste om søndagen, som enhver, der vil, kan gå til. Vinteren er lang og streng, og landmanden må derfor søge at benytte den korte sommertid bedst muligt, men om det åndelige ikke bliver sat alt for meget tilbage ved den bestandige omsorg for det materielle, tør jeg ikke afgøre. Vel er det bedre at arbejde om søndagen end at sidde ved drik og kortspil, men misbrug gør dog ikke den rette brug overflødig. – En mærkelig skik er, at alle værelser uden undtagelse er bestrøet temmelig tæt med fint hakkede ene-bærgrene. Jeg spurgte om grunden til denne skik, og man angav renlighed og den lifflige duft. Det er derfor ikke rådeligt at gå barfodet. Mig gav den stærke lugt i begyndelsen hovedpine, hvad der dog snart fortog sig.

Onsdag den 20. juli [datoen er forkert] tog vi en rørende afsked fra de to kære svenske professorer, hvorved den gode Fallén havde tårer i øjnene. Mit ophold i Sverige er uforglemmeligt. Vi kørte kl. 5 om morgenen i en kurvevogn [åben vogn af kurvefletning] tilbage til Malmö og stod af hos hr. Bager, som vi havde lovet det, og blev ligeså hjerteligt modtaget som første gang. Vi spiste til middag hos ham, hvad der dennegang, på grund af vores sørejse til København, fandt sted allerede kl. 2, og hvortil hr. Bager havde inviteret forskellige af stedets honoratiores. Før middag lod hr. Bager spænde for og kørte os i det skønne vejr en tur rundt i omegnen. Jeg tænkte på min mærkelige skæbne, at jeg, en tidligere bondedreng fra Solingen, nu sad i vogn med en rig svensk købmand, der anså det for en ære at skaffe os alle optænkelige fornøjelser. Thi begge, Wiedemann og jeg, var ham ganske fremmede, og der var ingensomhelst udsigt til, at vi nogensinde ville være i stand til at gengælde hans venlighed. Så meget mere vil hans uegenlyttige gæstfrihed forblive i min erindring. Hr. Bager skaffede os til overfarten en rummelig sejlbåd med 2 matroser. Vi kom først afsted fra havnen kl. 4. Vinden var gunstig, så at vi alene med dens hjælp kom til København allerede kl. 7. En mængde fiskerbåde gyngede omkring ved Saltholm. Skønt vores båd også gyngede, mærkede vi dog intet til søsyge, som kun forårsages af de store skibes rullen.

I København blev vi endnu til den 29. juli, medens jeg fortsatte mine sædvanlige arbejder med det Kongelige Museums såvelsom med den rige Westermannske samling. Vi gjorde også engang en udflugt til Lyngby, 1½ time fra København. Vi så også det kongelige billedgalleri, som jeg dog syntes mindre om end i sin tid det i Düsseldorf. I Kunstammeret så jeg den stol, som Tycho Brahe brugte ved sine astronomiske observationer. – Nu nærmede sig det tidspunkt, hvor vi måtte tage afsked fra den gæstfri hr. Westermann og tiltræde vores tilbagerejse til Kiel. Den 29. juli kl. 5 morgen gik vi igen ombord på dampskibet Caledonia. Vejret var herligt, og dennegang blev vi forskånet for søsyge. Den følgende morgen var vi allerede kl. 9 i Kiel.

Nu blev alle eksemplarer af tovingede såvel i Fabricius' som i Wiedemanns samling omhyggeligt sammenlignet, det endnu ubekendte afbildet og beskrevet, hvorved rigtignok mange mærkelige resultater kom frem. Vi gjorde også mange ekskursioner i omegnen. Den 21. august, dagen før min afrejse, gik vi kl. 10 om aftenen ned til havnen for at se havet lyse. Når man med en hånd eller stok rørte i vandet, lignede det glødende jern. Dette lys skal især skyldes nogle fosforagtigt skinnende infusionsdyr.

En entomologs besøg i København

Endnu 12 dage tilbragte Meigen hos von Winthems i Hamburg – efter endnu 20 timers tur i regnvejr i åben vogn fra Kiel – hvorefter han 3. september forlod Hamburg og den 15. september genså sine kære i Stolberg.

Efter denne enorme oplevelse fortsatte Meigen sit liv i Stolberg, kun afbrudt af hans deltagelse i 1825 i den årlige »Versammlung der Naturforscher und Ärzte« i Berlin, indbudt af Nees von Esenbeck. Ved denne lejlighed traf han Humboldt, Gravenhorst, Germar, Bouché, Ruthe, og blev fêteret. På sin sidste fødselsdag, i 1845, fik han overrakt diplom som æresdoktor i Bonn, kirkeklokkerne i Stolberg ringede til ære for ham, og Aachens og Stolbergs honoratiores fejrede ham ved en middag og med aftenmusik.

Han færdiggjorde sin *Europäische Diptera* i 7 bind, *Pflanzen Deutschlands* i tre bind med tavler, en »Handbuch für Schmetterlingssammler und Anfänger« med 16 tavler samt et stort sommerfugleværk i 3 bind med 125 tavler. Han stak selv sine tavler i litografi. Af hensyn til sine arvinger solgte han selv sin diptersamling og de tidligere omtalte 300 tavler til Pariser-museet, formidlet af Macquart, som besøgte ham i 1839, samt de øvrige samlinger og sit bibliotek.

Økonomien har været yderst beskeden. Interessen for at lære fransk tog gradvis af efter Napoleonstiden, men menigheden (den reformerte) lod ham beholde embedet og embedsboligen, til gengæld spillede han orgel i kirken. Med syv børn og enormt stigende levnedspriser levede han kummerligt af tilfældigt skrive- og navnlig tegnearbejde. Det var først i 1839, at den preussiske konge bevilligede ham en pension på 200 Thaler årligt.

Vi lærer i selvbiografien et elskeligt, dybt religiøst menneske at kende med grænseløs tillid til Forsynet. Og vi lærer autodidakten at kende på godt og ondt, i stærkt selvhævdende beskedenhed, i trange kår, men med glødende ildhu og tilsidst ombølget af virak.

Forfatterens adresse/Author's address:
Zoologisk Museum, Universitetsparken 15,
2100 København Ø, Danmark.